

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ ΜΥΘΟΛΟΓΟΙ.

Διὰ τί ἄρα οἱ πρεσβεύοντες τὴν μουσουλμανικὴν θρησκείαν οὐδ' εἶχόν ποτε, οὐδ' ἔχουσι σήμερον θέατρα; Αἱ ἀρχαῖαι τῆς Μέμφιδος, τῶν Σούρων, καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ Αὐλαί, αἱ νεώτεραι τῆς Βαβυλώνος, τῆς Κορδύνης, καὶ τοῦ Καίρου, ἂν καὶ τρυφηλότεται καὶ φιλήδονοι, ἂν καὶ ἀμειλόμεναι πρὸς ἀλλήλας ποῖα νὰ ὑπερβῇ τὴν ἄλλην κατὰ τὴν πολυτέλειαν, δὲν παρεδόχθησαν ποτὲ, μετὰ τῶν ἄλλων τέρψεων, καὶ τὴν ἐπὶ σκηνῆς διαδραματίζειν τῶν χαρακτηριστικῶν τῶν περιπετειῶν, τῶν ἐλαττωμάτων ἢ τῶν ἀρετῶν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Καὶ ὅμως, εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Κίνα, ἐκίνοντο, καθ' ὅλας σχεδὸν τὰς πόλεις, παραστάσεις θεατρικαί. Καὶ αὐτοὶ οἱ βάρβαροι κάτοικοι τῶν νήσων τῆς Μεσογείου καὶ θαλάσσης, περιστάνοισι διὰ παντομίμων τὰ συμβεβηκότα τοῦ βίου των.

Τὸ κατ' ἐμὲ, δὲν κατ' ὥρθησα νὰ ἐξηγήσω διὰ γενικοῦ τινος συμπερασματος τὴν ἑλλειψίν ταύτην· διότι ποῖον ἐπιχείρημα ἐφαρμοζόμενον εἰς τὴν κοινωνικὴν τῆς Περσίας ἢ τῆς Αἰγύπτου κατάστασιν, δὲν ἐφαρμόζεται καὶ εἰς τὴν τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Κίνας; Ἀλλ' ἐπειδὴ, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ᾖ τῆς κοινωνικῆς μορφῆς ἐκάστου ἔθνους, ὁ ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ νὰ τέρπεται καὶ νὰ εὐθυμῇ, ὑποθέτω ὅτι οἱ λαοὶ οὗτοι θ' ἀνεπλήρουν τὰς ἡδονὰς τῆς σκηνῆς, δι' ἄλλου τινὸς μέτου, δραματικὸν ἔχοντος χαρακτῆρα φρονῶ δὲ ὅτι τὸ μέτον τοῦτο εἶναι τὸ τῶν μυθολόγων, ἢ τῶν διηγουμένων παραμύθια.—μετάχθων.—

Τὰ ἀρχαῖα βάρβαρα ἔθνη, ὡς τὸ τῶν Γόθων, τῶν Οὐνῶν τοῦ Αὔστρου, καὶ, κατὰ τὸν Νίεβουρ, τὸ τῶν πρώτων Ῥωμαίων, συνεθίζον νὰ ἐξυμνῶσι διὰ στίχων εὐρύθμων, τῶν ὁποίων ἐπηύξανε τὴν μεγαλοδία τοῦ κύμαλον ἢ ὁ αὐλὸς, τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν πατέρων των. Οἱ ποιταὶ των διηγοῦντο συμβεβηκότα ὅλως φαντασιώδη καὶ τεράστια. Γὰρ δὲ δοκίμια ταῦτα, τελειοποιούμενα βαθμικῶς, μετεβλήθησαν ἐπὶ τέλους εἰς δράματα, μᾶλλον ἢ ἥττον μετεχόντα κανονικῆς τάξεως καὶ ῥυθμοῦ Ἀλλ' εἰς τινὰ μέρη τῆς Ἀσίας, ἢ τῆς τέχνης τοῦ μυθολογεῖν ἐσθάτεν εἰς τὸ κολορῶναι τῆς τελειότητος, καὶ ἴσως ἐξ αἰτίας τούτου δὲν εἰσῆλθῃ ἐκεῖ τὸ θέατρον· διότι, διὰ τῶν κινήσεων, τῶν χειρωνακίων, τῆς μεταβολῆς τῆς φωνῆς, τῆς ἡθοποιίας, ἐνὶ λόγῳ τῆς ὑποκρίσεως, ὁ μυθολόγος συγκεντρώνει, οὕτως εἰπεῖν, εἰς ἑαυτὸν, ὅλα τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος, διὰ νὰ θέλῃ καὶ νὰ ἐλκύῃ τὸ ἀκροατήριον.

Οὕτω, καθ' ὅλην τὴν Γουρδικὴν Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην, πρὸ πάντων δὲ κατὰ τὰς πόλεις, εὐρίσκονται ζωματοὶ μυθολόγων ματαρχομένων τὸ ἐμπόσιον τοῦ διηγέσθαι παραμύθια, διευθυνόμενα ὑπ' ἀρχηγῶν ὀνομαζομένων Σαῖκ-ουλ-μετάχ, ἢ ἀρχηγῶν τῶν μυθολόγων. Εἰς πάντα τόπον, εἰς πᾶσαν ὥραν, εἰν' ἔτοιμοι νὰ ἐξακρίτωσι τὴν βιομηχανίαν των, ἔχοντες τὴν βεβαιότητα, ὅτι τὸ ἀκροατήριον θὰ εἶναι καὶ πολυπληθές, καὶ προσηκτικόν. Ὑπαγε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Σμύρνην, παρὰ πλεον τὰς ὁχθας

τοῦ Τίγριδος καὶ τοῦ Νείλου, διάσχισον τὰς ἐρήμους τῆς Ἀραβίας ἢ τῆς Συρίας τὰς πεδιάδας, προχώρησον εἰς τὰς τερπνὰς κοιλάδας τοῦ Γιεμέν, παντοῦ θ' ἀπαντήσης μυθολόγους ἐξ ἐπαγγέλματος, τῶν ὁποίων τὰ παραμύθια καταγοητεύουσι τὸν λαόν. Μυθολόγους θὰ εὕρῃς καὶ εἰς τοῦ Βεδουίνου τὴν σκηνήν, καὶ εἰς τοῦ Φελλάχου τὴν καλύβην, καὶ εἰς τὸ καφενεῖον μικροῦ χωρίου, καὶ εἰς τὴν Βαβυλώνα, καὶ τὸ Κάϊρον, καὶ τὴν Δαμασκόν. Ἡ εἰκὼν τοιοῦτου τινὸς μυθολόγου, περιγράφεται ἀκριβῶς ἀπὸ τὸν κομψὸν κάλαμον τοῦ συγγραφέως τοῦ Χατζή μπαμπά. (1).

Ἀλλ' ἡ μεγαλητέρα τέχνη των συνίσταται εἰς τὸ νὰ διακόπτωσι τὴν διήγησιν κατὰ τὰ περιεργότερά της μέρη, καὶ νὰ ἀναβάλλωσι τὴν συνέχειαν εἰς τὴν ἐπιούσαν. Ὅσοι ἀνέγνων τὴν Χαλιμάν, τὴν ὁποίαν τὰ πεφωτισμένα ἔθνη δὲν θεωροῦσι μὲ ὄμμα περιφρονήσεως ὅπως εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν θὰ ἐλησμόνησαν βεβαίως, ὅτι διὰ τῆς ἐντέχνου ταύτης πανουργίας, εὐφυῆς τις Σουλτάνα ἀνέβαλεν ἐπὶ χιλίαν καὶ μίαν νύκτα τὴν θανατικὴν καταδίκην της, καὶ ἐκέρδησεν ἐπὶ τέλους τὴν ζωὴν της. Τὴν ἐπαύριον ὅμως, ἀντὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ ὁ μυθολόγος τὴν διήγησιν τῆς παρελθούσης, ἀρχίζει νέαν τὴν ὁποίαν διακόπτει καὶ πάλιν, εἴτε διὰ νὰ τὴν ἐπαναλάβῃ, εἴτε διὰ νὰ διηγηθῇ ἄλλην, ποικίλλων οὕτω τὸ ὕψος τοῦ μέτεχνης τὴν ὁποίαν ἠθάνθη καὶ ἐμιμήθη ὁ Ἀριόστος. Ἀλλως, διὰ τοῦ μέτου τούτου, ἐξασφαλίζει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τὴν παρουσίαν τοῦ ἀκροατηρίου του.

Ἀλλὰ τὴν ἱκανότητα τοῦ διηγέσθαι δὲν ἔχουσι μόνον οἱ ἀσχολούμενοι ἰδίως εἰς τὸ ἔργον αὐτό· καὶ ἄλλοι ἐπίσης, μετὰ μάλιστα τῶν Ἀραβικῶν φυλῶν, θαυμάζονται διὰ τὴν γονιμότητα τῆς φαντασίας των, καὶ τὴν γλαυρότητα τῶν περιγραφῶν. Καθ' ἐσπέρας, πλῆθος Ἀράβων, συσσωρευόμενοι πέριξ ἐνὸς ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἀπολαύουσι τοιαύτης φήμης, ἀκούουσι ἀπλήρως τὴν τεράστιον ἱστορίαν, ἥτις ρίει γλυκεῖα ἀπὸ τὸ μελίρροτον στόμα του.

Εἶναι ἀξία σημειώσεως ἡ ζωηρὰ ἐντύπωσις τὴν ὁποίαν τὰ παραμύθια ταῦτα προξενοῦσιν εἰς τὴν θερμὴν τῶν Μουσουλμάνων φαντασίαν. Καθήμενοι ἀνάγνητοι καὶ σιωπηλοὶ ἐπὶ τῶν σοφάδων τῶν καφενείων, καὶ ἀναρροφούντες ἡδονικῶς καφὲν τοῦ Γιεμέν καὶ τὸν καπνὸν τοῦ καργιλέ των, ἀκούουσι χαίνοντες καὶ ἀπολιθωμένοι τὸν μυθολόγον, διηγούμενον ἱστορίας διὰ φράσεως εὐρύθμου καὶ τεταρνευμένης. τὴν ὁποίαν περικαλλύνει συνεχῶς, καὶ ἐξ αὐτῆς πολλάκις τῆς ἀρχῆς, διὰ τῆς ἀκμονίας τῆς στιχουργίας. Εἰς τὰς ἐρήμους, ἡ σκηνὴ αὕτη εἰν' ἐτι περίεργος καὶ θεληκτικὴ· καθίσαν συρροὴ ἀπειροῦ Βεδουίνων ἀκροάζονται συνθλιβόμενοι πέριξ τοῦ μυθολόγου, ἐνῶ ὁ ἥλιος καταβαίνει ὀπισθεν τῶν βουνῶν, καὶ ἡ γῆ ποτίζεται ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς δρόσον. Πολλάκις οἱ μυθολόγοι ἐπαναλαμβάνουσι τὰς αὐτὰς διηγήσεις· χάρις ὅμως εἰς τὴν τέχνην τῆς παραστάσεως καὶ

(1) Τερπνὸν μυθιστόρημα τοῦ Κ. Μοριέρου, πρῶτον πρέσβως τῆς Ἀγγλίας παρὰ τῇ Αὐλῇ τῆς Περσίας. Ὁ ἥρωις αὐτοῦ εἶναι εἰδός τι Ἀναχάρσιδος, καὶ ὁμοιάζει πολὺ τὸν Ἀνακράττην τοῦ Ὄπου, περιγέφυκτα ἦδη καὶ ἔθιμα Ἑλληνικὰ καὶ μουσουλμανικά.

τὴν θερμότητα τῆς ἀσιατικῆς φαντασίας, ἡ περιέργεια τῶν ἀκροωμένων διατηρεῖται πάντοτε σύντονος καὶ ἀπαραμείωτος.

• Πρέπει νὰ ἴδῃ τις τὰ τέκνα ταῦτα τῆς ἐρήμου. λέγει τις περιηγητῆς, ὅταν ἀκροάζονται τοὺς ἀγαπητοὺς μύθους των, πῶς ταραττονται, πῶς καταπραύνονται! πῶς τὸ βλέμμα των ἀκτινοβολεῖ εἰς τὸ μελανὸν πρόσωπόν των! πῶς ἡ ὀργὴ διαδεχεται τὰ τρυφερά των αἰσθήματα, τὰ δὲ δάκρυα των οἱ καὶ χασμοί! πῶς συμμερίζονται ὅλας τὰς περιπετείας τῆς τύχης τοῦ ἥρωος! πῶς συναισθάνονται ὅλα τὰ δεινὰ, ὅλας τὰς εὐτυχίας του! Οἱ ποιηταὶ τῆς Εὐρώπης, μὲ ὅλα τὰ μέσα των, μὲ ὅλον τὸ θέλημα τῆς ωραίας ποιήσεώς των, μὲ ὅλον τὸ δέλεαρ τῆς μουσικῆς καὶ τὴν μαγείαν τῶν σκηνογραφικῶν, δὲν προξενοῦσιν εἰς τὰς νεναρκωμένας τῶν δυτικῶν ψυχὰς, οὐδὲ τὸ ἑκατοστημόριον τῶν συγκινήσεων, τὰς ἑποίας διεγείρει ὁ ἄγριος ἐκεῖνος μυθολόγος.

• Τρέχει κἀνένα κίνδυνον ὁ ἥρωας τῆς ἱστορίας; οἱ ἀκροαταὶ φρυάττουσι καὶ φωνάζουσι. *Λά, λά, λά, ιστάφουρ-ι-λ-ἄ-λ-λ-ἄχ!* Ὅχι, ὄχι, ὄχι, ὁ θεὸς νὰ τὸν φυλάξῃ! Εὐρίσκεται ἐν τῷ μέσῳ συμπλοκῆς θερίζων μὲ τὴν σπάθην του τοὺς ἐχθρούς του; οἱ ἀκροαταὶ δρᾶττουσι τὰ ξίφη των ὡς ἂν ἐπρόκειτο νὰ τρέξωσιν εἰς βοήθειάν του. Πίπτει εἰς ἐνέδραν προδοτῶν; φωνάζουτι ἀμέσως συνοφρυωμένοι, *ἀνάθεμα εἰς τοὺς προδοτάς!* Κατεσπαράχθη ἀπὸ τοὺς πολυαρίθμους ἀντιπάλους του; βαθὺς στεναγμὸς ἐξέρχεται ἀπὸ τὰ στήθη των, καὶ μετ' αὐτὸν ἀκούονται αἱ ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων συνήθειαι εὐχαί! ὁ θεὸς νὰ τὸν ἐλεήσῃ, καὶ νὰ τὸν δεχθῇ εἰς τοὺς κόλπους του! Ἐπιστρέφει, ἐξ ἐναντίας, τροπαιοῦχος καὶ νικητῆς; ὁ ἄνθρωπος ἀντηχεῖ ἀπὸ τὰς θορυβώδεις κραυγὰς, *δόξα σοι ὁ θεὸς τῶν στρατευμάτων.*

• Τὰς περιγραφὰς τῶν καλλωνῶν τῆς φύσεως, καὶ μάλιστα τοῦ ἑαρος, ἀκούουσιν ἀνακράζοντες συνεχῶς *Τεῖπ! τεῖπ! καλὰ! καλὰ!* Κάμμία ἡδονὴ δὲν εἶναι ἴση μὲ τὴν λάμπουσαν εἰς τὰ βλέμματά των, ὅταν ὁ ἱστορικὸς ζωγραφῇ μὲ ἔμφασιν καὶ ἐρωτικῶς τὴν εἰκὼν ὡραίας γυναικός. Τὸν ἀκροάζονται ἐν σιωπῇ καὶ μόλις ἀναπνέοντες· ἅμα δὲ τελειώσῃ τὴν ἐξεικόνησιν του, ἐπιφέρων τὴν φράσιν ταύτην, *δόξα τῷ θεῷ ὅστις ἔπλασε τὴν γυναῖκα*, ὅλοι ἐπαναλαμβάνουσιν ὁμοφώνως μὲ φωνὴν ἐνδομύχου πεποιθήσεως, πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης των, τὴν ἰδίαν αὐτὴν φράσιν, *δόξα τῷ θεῷ ὅστις ἔπλασε τὴν γυναῖκα.*

• Φράσεις παραδεδεγμέναι, ὡς αὕτη, καὶ πολυαριθμοὶ ἄλλαι παρόμοιαι, πειρσάγονται εἰς τὸ τέλος πάσης διακοπῆς τῆς διηγήσεως, καθ' ἣν ἀναπαύεται ὀλίγον ὁ μυθολόγος, διὰ νὰ μὴ προξενῇ ἀκατάπαυστον ἀγῶνα εἰς τὴν φαντασίαν ἢ τὴν μνήμην του. Τοιοῦτοτρόπως, ὅσκις ὁ εὐρωπαῖος εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ εἴπῃ ἁπλῶς, καὶ ἐξηκολούθησαν τὸ ταξιδίδιόν των, ὁ Ἀραβὺ λέγει ἐξ ἐναντίας, καὶ ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των διὰ μέσον τῶν βουνῶν καὶ τῶν κοιλάδων, τῶν θασσῶν καὶ τῶν καλλιεργημένων ἀγρῶν, διὰ τερπνοτάτων λειβαθίων καὶ ἐρήμων ἀ-

γρίων, ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς δύσεως.

• Ἐνῶ δὲ ῥίπτει ἐν τῷ μέσῳ μηχανικῶς πῶς καὶ ἱσυλλογίστως, οὕτως εἰπεῖν, τὰ καθιερωμένα ταῦτα ῥητὰ, συστέλλει τὴν προσοχὴν του, καὶ συνδυάζει τὴν συνέχειαν τῆς διηγήσεως, τὴν ὁποῖαν παρατείνει· ἕως ὅτου αἱ δυνάμεις του ἀπομαρκαῦμεναι, τὸν βιάσῃ νὰ τελειώσῃ μ' ὅλην τὴν λύπην τοῦ ἀκροατηρίου του. Αἱ κάμηλαι, αἱ ὁδομάδες αἵτινες, προτείνουσιν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διηγήσεως, τοὺς μακροὺς λαιμούς των ἄνω τῶν κεφαλῶν τῶν ἐξηπλωμένων ἢ μ' ἐσταυρωμένους πόδας καθημένων κυρίων των, φαίνεται ὅτι συμμετέχουσι τῆς κοινῆς εὐθυμίας, αἱ παρακείμεναι μανδραὶ ὅπου μαγειρεύονται ἁπλᾶ φαγητὰ ὑπὸ βοσκῶν τῶν ὁποίων τὰ πρόσωπα χρωματίζονται ἀπὸ τὰς ποικίλας καὶ πολυστρόφους φλόγας τοῦ πυρός, ἐπυξάνουσι τὴν γραφικότητα τοῦ χαρακτήρος τῆς σκηνῆς ταύτης.

Αἱ κοινωνικαὶ αὐταὶ συνανθραίσσεις, κατὰ τὴν πολύωρον διάρκειαν τῶν ὁποίων ὁ Βεδουῖνος ἀκροάζεται ἢ διηγεῖται ζωογονούμενος ἀπὸ τὴν δρόσον τῆς νυκτός, ὀνομάζονται ἀραβιστί *μουζαμερίτ*, δηλαδὴ *ὀμιλία* ὑπὸ τὴν σελήνην, ἢ νύκτες ἀστεροφεγγεῖς. Ὁ ἄραβ ἱστορικὸς δὲν φοβεῖται μὴ δεχθῶσιν οἱ ἀκροαταὶ του τοὺς μύθους του μὲ τὴν δυσπιστίαν ἐκείνην μεθ' ἧς ἀπειλεῖ ὁ Ὁράτιος τοὺς τολμηροὺς περὶ τὰς ἐφευρεσεις ποιητάς, διότι ἡ ἐνθερμος τῶν λαῶν ἐκείνων φαντασία, πιστεύει ὅλα μὲ τὴν αὐτὴν εὐκολίαν, μὲ τὴν ὁποῖαν καὶ τὰ πλάττει.

Ἐνῶ δὲ ὁ Λατῖνος αὐτὸς ποιητῆς συνιστᾷ, τὸ νὰ σπεύδῃ ὁ λαλῶν πρὸς τὸ κύριον ἀντικείμενον, παρατρέχων τὰς παρεκβάσεις, καὶ ὁδηγῶν ἀπ' εὐθείας τὸν ἀναγνώστην εἰς τὰ οὐσιώδη, ὁ Ἀραβ, ἀπ' ἐναντίας, ἀρχίζει τὴν διήγησίν του ἀπὸ τὰ οὐράνια, καὶ ἀπὸ τὰ οὐράνια νὰ σπεύσῃ νὰ φέρῃ τοὺς ἀκροατάς του ἐν τῷ μέσῳ τῆς σκηνῆς, προσπαθεῖ διὰ τεχνασμάτων καὶ ἀπεράντων ἐξελιγμάτων, νὰ κρύπτῃ ὅσον πλείοτερον δύναται τὴν διεύθυνσιν τὴν ὁποῖαν σκοπεύει νὰ λάβῃ, καὶ τὸ μέρος ὅπου προτίθεται νὰ φθάσῃ. Ὅσοι ποικιλότεροι καὶ πλέον τεράστιοι εἶναι οἱ μῦθοί του, τόσο βεβαιότερος εἶναι περὶ τῆς ἐπιτυχίας των. Αὐταὶ κυρίως αἱ ιδιότητες κατέστησαν καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην, γενικὴν τὴν ὑπόληψιν τῆς Χαλιμάς, τὴν ὁποῖαν ὁ Πώπης καὶ ὁ Βολταῖρος ἀνεγίνωσκον μὲ ἄπειρον εὐχαρίστησιν.

Οἱ μυθολόγοι τῆς Περσίας δὲν εἶναι κατώτεροι τῶν τῆς Ἀραβίας. Οἱ Πέρσαι εἶναι λαὸς χαρίεις, πνευματώδης καὶ εἰς ἄκρον εὐκοινωνήτος· εἰς τὴν πατρίδα των ἔκειτο πλησιέστερον τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, θὰ παρεδέχοντο ἀναμφιβόλως καὶ αὐτοί, ὡς παρεδέχθησαν καὶ οἱ Τοῦρκοι, τὰ καλὰ τοῦ πολιτισμοῦ. Τὴν εὐπροσηγορίαν των κηρύττει ὁλόκληρος ἡ Ἀσία· τυγχάνουσιν εὐχαρίστως εἰς τὰς οἰκειακὰς συναναστροφὰς, καὶ τὰς καθιστῶσιν εὐαρεστοτέρας διὰ τῆς εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς των. Οἱ μεγιστᾶνες, οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι καὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ Κράτους, προσπαθοῦσι διὰ φιλοφροσύνης καὶ ἱλαρότητος, νὰ συμμορφώνωνται μὲ τοὺς κατωτέρους των. Οἱ δὲ ἱστορικοὶ καὶ οἱ ποιηταὶ, ὅσκις διακρίνονται διὰ τῆς σοφίας των, ὄχι μόνον εἰσάγον-

και εις τὰς μεγαλητέρας συναναστροφάς, ἀλλὰ καὶ τιμῆς καὶ ὑπολήψεως ἰδιαίτερας ἀπολύουσι. Πολλὰκις ἄνδρες ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων, παρχωροῦσι τὰ πρωτεία εἰς σοφὸν ὀνομαστὸν διὰ τὴν μάθησιν καὶ τὴν ἀγχίνοιάν του.

Ὅλοι ἐν γένει ἀγαπῶσι καὶ σέβονται πρὸ παντὸς ἄλλου τοὺς μυθολόγους· ὅστις, προικισθεὶς ἀπὸ τὴν φύσιν μὲ φαντασίαν ζωηράν, μὲ ρωνὴν γλυκεῖαν, μὲ ἰδιότητάς μινικὰς, ἐξαίκεϊ ἐπιτηδεύει τὸ ἐπάγγελμά του, εἶναι βέβαιος ὅτι θὰ πλουτήσει ὡς οἱ πρῶτοι ὑποκρίται τῶν θεάτρων τῆς Εὐρώπης· ἡ πρωτοπικὴ του θέσις εἶναι μάλιστα ὀλιγώτερον ἀμφίβολος, διότι πολλάκις προάγεται καὶ διορίζεται εἰς ὑπουργήματα μεγάλᾳ καὶ ἐπικερδῇ.

Τὸ ἐπόμενον ἀνέκδοτον ἀποδεικνύει πόσον ὑπολήπτονται εἰς τὰ μουσουλμανικὰ Κράτη τὰ διηγήματα, καὶ πόσον αὐτὰ ἐπενεργοῦσιν εἰς τὰ δημόσια ἔθνη. Ὁ Κ. Ἰωάννης Μαλκόλμης, πρέσβυς ἄλλοτε τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Περσίαν, ἠρώτησέ ποτε τὸν Ἀγὰν Μίρ, ἐὰν παρὰ τὸ Κοράνιον καὶ τοὺς ὀρθόδοξους ὑπομνηματιστάς του, εἶχον οἱ Πέρσαι καὶ ἄλλους νόμους· ἔχομεν, ἀπεκρίθη σπουδάζων ὁ ἐρωτηθεὶς, καὶ τοῦ Σαδῆ τὰς ἱστορίας καὶ τὰ παραγγέλματα. « Ὁ Σαδῆς ἐχρημάτισε ποιητὴς περιώνυμος, οὗτινος τὴν μνήμην τιμῶσιν οἱ Πέρσαι ὅπως ἡμεῖς τὴν τῶν ἁγίων τῆς ἐκκλησίας. Καὶ τῷ ὄντι, τὰ διηγήματα ταῦτα, αἱ διδασκαλίαι αὐταί, πᾶνκοινοὶ εἰς τὴν Περσίαν καὶ μεταξὺ τῶν ὑποδεεστέρων κλάσεων, συντελοῦσιν ἰσως πλέον τῶν νόμων τοῦ Προφήτου, εἰς τὸ νὰ περιστέλλωσι τὰς αὐθαιρέτους διαθέσεις τῆς ἐξουσίας.

Ἀπεδείχθη διὰ τῆς πείρας ὅτι οἱ ἀπόλογοι, οἱ μῦθοι, τὰ διηγήματα, ἐνσταλάζουσιν εὐκολώτερον παρὰ τὴν ξηρὰν διδασκαλίαν, εἰς τὰς ἀπαλὰς τῶν νέων ψυχὰς, τὰς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς καὶ αὐτὰς τῶν ἐπιστημῶν τὰς στοιχειώδεις γνώσεις· ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπιατικοὶ λαοὶ, ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων, ἐκτὸς τῆς φαντασίας, καὶ τὴν ἐκτασιν τῶν ἰδεῶν, δὲν εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μεγάλα παιδιὰ;

Ὅτι οἱ μῦθοί των εἶναι διδακτικώτατοι, τὸ ἀποδεικνύει καὶ ἡ ἄκρα αὐστηρότης μεθ' ἧς διατηροῦνται κατὰ τὴν διήγησιν ὅλοι οἱ κανόνες τῆς χρηστοθεΐας. Ὅχι μόνον δὲν λέγουσι ῥητῶς, ἀλλ' οὐδ' ὑπαινίσκονται ποτὲ τὴν ἐλαχίστην ἄσμενον προᾶξιν οἱ μυθολόγοι· ἐξ ἐναντίας, αἱ διηγήσεις των πλήθουσιν ἀποφθεγμάτων καὶ ἀλληγοριῶν, δι' ὧν ἐμπνέονται αἰσθήματα φιλάνθρωπίας, δικαιοσύνης καὶ ἠθικῆς εἰς τὸ ἀκρατήριον.

Ἐὰν, ὡς ἀπεδείχθη, τοιαύτη ἡ ἐπιρροή των ἀσιανῶν διηγήσεων, ἄξιον εἶναι νὰ σημειώσωμεν τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν κυρίως καλοῦνται εἰς τὸ νὰ ἐκασκήσωσι τὸ ἐπάγγελμά των οἱ μυθολόγοι, καὶ ἔχουσι πολυπληθέστατον καὶ προσεκτικώτατον τὸ ἀκρατήριον. Ἡ ἐποχὴ αὕτη εἶναι ἡ τοῦ βαμαζανίου ἢ τῆς τεσσαρακοστῆς· ὡς γνωρίζομεν, οἱ ὅπαδοὶ τοῦ Μωάμεθ ἀπέχουσι πάσης βρώσεως καὶ πόσεως ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς νηστείας, μέχρι τῆς

ἐσπέρας, ὅτε, παρακαθήμενοι εἰς τράπεζαν μᾶλλον ἢ ἥττον πλουσίαν, δειπνοῦσιν. Ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ τοῦ δειπνοῦ τούτου — Ἰφτάρ —, καὶ τοῦ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου γινομένου γεύματος, — Σα-βούρ —, δὲν κοιμῶνται συνήθως, εὐθυμοῦσι καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἀκροαζόμενοι τερπνὰς καὶ ἠθικὰς διηγήσεις. Δὲν ὁμοιάζει τοῦτο κατὰ τι τὴν εὐσεβῆ συνήθειαν τῶν Διαμαρτυρουμένων, κατατρεβόντων τὰς Κυριακάς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἠθικῶν παραγγελλμάτων τῶν Γραφῶν;

N. Δ.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΝ ΕΓΓΡΑΦΟΝ.

Παρὰ τοῦ Σεβ. ἐπισκόπου Ἀνδρουβίστης, μέλους τῆς ἱερᾶς Συνόδου, γνωστοῦ δ' ἐπὶ φιλομαθείᾳ καὶ πατριωτισμῷ, ἐπετράπημεν τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἐπομένου ἐγγράφου, εὐρεθέντος εἰς Κιτσημαρέικα, χωρίον τῆς Καρδαμύλης, ἧτις εἶναι ἡ κατὰ τὸν μεσαιῶνα λεγομένη Ἀνδρουβίστα.

Ἡ ἡμερομηνία τοῦ ἐγγράφου τούτου 6948 ἀντιστοιχεῖ εἰς τὰ 1427 μ. χ., καὶ ἐπομένως ὁ ὑπογεγραμμένος Περφερογέντης ἦτον Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος, ὁ τελευταῖος Αὐτοκράτωρ Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰωάννου τοῦ ἀδελφοῦ του, ἦτον μέχρι τῶν 1449 Δεσπότης τῆς Πελοποννήσου. Τὸ δημοσιευόμενον εἶναι λοιπὸν πρωτότυπον διάταγμα τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου ἀνδρός, οὗ ἡ μνήμη διέμεινεν ἱερὰ, καὶ περιεργότατον δεῖγμα τῆς καταστάσεως τῆς γλώττης ἐπὶ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐξάγεται δ' ἐξ αὐτοῦ ὅτι ὁ Δεσπότης εἶχεν ἐπιτρέψει εἰς τοὺς ἀδελφούς Ἰσπανούς (Νικολὸν καὶ Θεόδωρον) νὰ ἀσκῶσιν, ἄγνωστον διατί, δικαιώματά τινα (μεθ' ἧς στράτας θηλ. καθ' ὃν τρόπον ὁ πρὸς αὐτοὺς προβάς ὀρισμὸς διορίζεται.) ἵπως αὐθέντου ἐπὶ δούλου ἐπὶ τινος Πέτρου Κόμπη. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος ἐγήρασε, καὶ ἔμενεν ἀκίνητος καὶ ἀνίκανος εἰς ἐργασίαν, ἐπιτρέπει ἤδη αὐτοῖς τὰ αὐτὰ δικαιώματα καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Θεοδώρου.

Περίεργον εἶναι ὅτι εἰς τὴν Μάνην δπάρχουσι μέχρι τοῦδε οἰκογένειαι Σπανέων, καὶ μάλιστα εἰς τὸ χωρίον ὅπου εὐρέθη τὸ ἐγγράφον τοῦτο παρ' ἐνὶ ἐξ αὐτῶν ὑπάρχουσι δὲ καὶ Κομπαῖαι.

Ὁ δεσπότης ἀποδίδει εἰς ἑαυτὸν τὸν τίτλον ἡ βασιλεία μου.

« Ἡ Βασιλεία μου διορίζεται διὰ τοῦ παρόντος αὐτῆς ὀρισμοῦ· ἵνα ἐπειδὴ ἐπροεuerγετήθη παρ' αὐτῆς ὁ εἰς τὴν Ἀνδρουβίσταν κύρ Νικολὸς ὁ Ἰσπανός, καὶ ὁ ἀδελφός αὐτοῦ, κύρ Θεόδωρος, ἔχειν τὸν ἐκεῖσε Πέτρον τὸν Κόμπην μεθ' ἧς στράτας ὁ πρὸς αὐτοὺς ὀρισμὸς προβάς τῆς βασιλείας μου διορίζεται καὶ διαλαμβάνει· ἣν δὲ ἀνέφερον οἱ τοιοῦτοι ὅπως ὑπάρχει ὁ τοῦτου υἱὸς Θεόδωρος ὁ Κόμπης σύνοικος μετ' αὐτῶν μιᾷ φαιμέλᾳ ὄντες, ὑπάρχει δὲ ὁ τοιοῦτος Πέ-